

Hoe bouw je een zorgzame gemeenschap?

Projectsessie 13

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Welkom!

Even voorstellen

Anja Hartmans
Regiomanager Welzijn bij Surplus

Met ruim 30 jaar ervaring in Welzijn weet ik hoe belangrijk sociaal werk en het investeren in lokale gemeenschappen is. Vanuit die visie ontwikkel ik zorgzame gemeenschappen.

Esther Adriaansen
Senior adviseur bij AAG – Partner van Surplus

Ik ben betrokken bij alles rond wonen & zorg, van het tot stand brengen van een strategisch vastgoedplan tot het ontwikkelen van een klantgericht woon/werkconcept.

Lid Expertteam Huisvesting Aandachtsgroepen [RVO]

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

The Surplus logo, featuring the word "surplus" in a lowercase, sans-serif font. The letters are a light blue color. Above the letters "r", "p", and "l" is a curved, swoosh-like graphic element that transitions from a light blue on the left to a bright orange on the right.

Het 'Werken vanuit de Wijk' staat centraal in de aanpak van Surplus: in de wijk gebeurt het. Niet alleen het (integraal) aanbieden van zorg en welzijnswerk, maar ook het in gesprek zijn met bewoners over wat zij willen en kunnen.

“We werken vanuit de overtuiging dat de kwaliteit in de mens en in de samenleving zelf zit. Wij ondersteunen en versterken wanneer dat nodig is. Daarbij willen wij mensen zien zoals ze écht zijn. Want we geloven in de kracht van eigenwaarde. Vanuit onze filosofie 'Zie mij...' kijken we naar de wereld van de jongere, de oudere, de mantelzorger, de medewerker, de vrijwilliger, een straat of een wijk.

Wij voegen waarde toe, vanuit ieders eigen waarde.

Dat is ons Surplus op het leven.”

Vandaag

- Waarom zorgzame gemeenschappen?
- Hoe we als Surplus naar nieuwe woonzorgconcepten kijken
- Onderzoek en uitkomsten
- Hoe breng je dat in de praktijk?
- Zelf en samenredzaamheid: bekostigen en impact meten
- Lessen en opbrengsten
- Vragen

Noodzaak Woonzorgconcepten

nieuwsuur

Vrijdag 26 mei 2023, 16:48

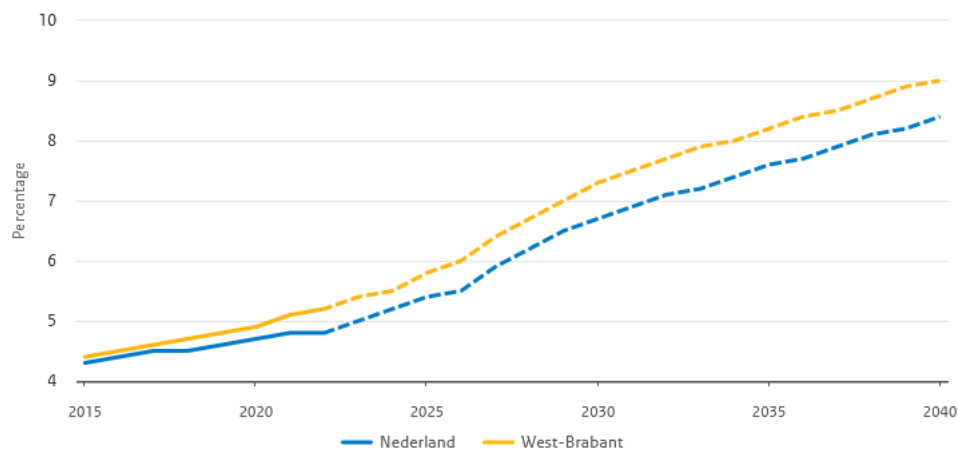
Ouderen moeten het straks vooral zelf, thuis en digitaal gaan oplossen

Zorg komt over tien jaar waarschijnlijk 190.000 medewerkers tekort

80 jaar en ouder

Percentage 80 jaar en ouder

KNELPUNTEN

Tekort zorgverleners

Door de bevolkingsontwikkeling ontstaat de komende jaren een tekort aan zorgverleners.

Sociale problematiek

Er is veel (psycho)sociale problematiek in de regio in combinatie met een lage ervaren gezondheid.

Meer ouderen

De absolute en relatieve toename van ouderen in de regio zal grote druk leggen op zorgverleners, mantelzorgers en het woningaanbod.

Nut woonzorgconcepten

Van zorg
naar positieve gezondheid

**LICHAAMS-
FUNCTIES**

**MENTAAL
WELBEVINDEN**

ZINGEVING

**KWALITEIT VAN
LEVEN**

**SOCIAAL
PARTICIPEREN**

**DAGELIJKS
FUNCTIONEREN**

- Sociale benadering
- Participatie
- Maatschappelijke functie
- Vroeg signalering & preventie = voorkomen van escalaties
- Mantelzorgondersteuning
- Kennisdeling

Woonzorgconcepten

We zien dat:

We zien dat er een groot aantal clusters ouderen en kwetsbare mensen in ons werkgebied wonen. Dit aantal neemt in rap tempo drastisch toe. Hoewel in Brabant een groot aantal (grote) wooncomplexen voor ouderen worden gebouwd, rijst de vraag of we zorg en ondersteuning waar we voor staan kunnen (blijven) bieden.

In woonvormen zoals traditionele galerijflats neemt het leed achter de voordeur toe; eenzaamheid, ondervoeding, crisis en escalaties én dus de druk op de zorg groeit.

Hier zit dus niet de oplossing; maar waar of hoe dan wel?

Hier start onze zoektocht naar de invulling van vitale leefomgevingen. Wijken en complexen waar het prettig en veilig wonen is. Waar je - ook als je zorgvraag toeneemt – ervaart dat je onderdeel bent van de maatschappij. Een thuisomgeving met een sociaal en professioneel vangnet.

Daarom; gaan we uit van behoeften van de MENS en niet primair vanuit organisatorisch belang. Daar maken wij het verschil.

Maar ook: Samenwerking is ontzettend belangrijk!

Deze uitdaging kunnen we alleen in gezamenlijkheid aan: met gemeenten, woningbouw corporaties, kennispartners, zorgkantoor en zorgverzekeraar, andere maatschappelijke organisaties. En op de eerste plaats; de buurten en bewoners zelf!

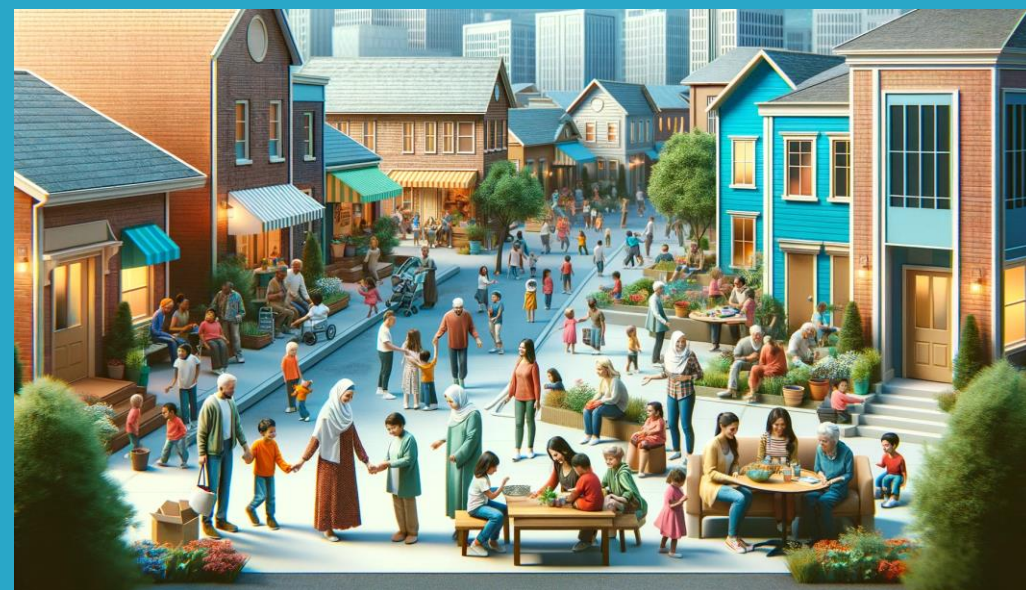

Visie van Surplus

Wat wij doen is mensenwerk. Met onze ruim 5.000 medewerkers en vrijwilligers doen wij sociaal werk voor alle leeftijden en zorgen wij voor ouderen in West-Brabant. We mogen bijdragen aan hun kwaliteit van bestaan. We doen dit vanuit de overtuiging dat deze kwaliteit in de mens en in de samenleving zelf zit. Wij ondersteunen en versterken wanneer dat nodig is. Daarbij willen wij mensen zien zoals ze écht zijn. Want we geloven in de kracht van eigenwaarde. Vanuit onze filosofie 'Zie mij' kijken we naar de wereld van de jongere, de oudere, de mantelzorger, de medewerker, de vrijwilliger, een straat of een wijk. Onze unieke combinatie van experts in sociaal werk en zorg en onze wortels in de samenleving maken dit mogelijk. Daarmee ontstaat dieper begrip, en beter zicht op wat er echt nodig is en ontstaan er soms verrassende mogelijkheden. Wij voegen waarde toe, vanuit ieders eigen waarde. *Dat is ons Surplus op het leven.*

Dit betekent voor onze manier van werken:

1. We kijken en we zien echt
2. We versterken de eigen regie van en met mensen
3. We versterken de kracht van lokale gemeenschappen.

Uitgangspunten

Uitgangspunten van Surplus bij de ontwikkeling van welzijn, wonen en zorg

We geloven dat het begint bij de bewoners, de wijk, de buurt.

En investeren dan ook in de buurten en wijken, en samenwerking in en met de buurt.

Van klacht naar kracht: Waarom een aanpak werkt.

Waar we met zorg binnen kwamen naar aanleiding van klachten, komen we nu binnen op basis van krachten: wat wil en kan iemand nog waarbij we gaan helpen

De druk die er vaak ligt op het zorgteam in de wijk

Is in veel gevallen veel te hoog. Medewerkers gaan met hun hart aan het werken, maar kunnen niet aan alle vraag blijven voldoen. We willen er ook voor iedereen kunnen blijven zijn, en dat vraagt een ander gesprek wat iemand nog zelf kan en wil doen.

Zorgvuldig sturen op bewonersmix en cliëntenmix

Gemeenschappen de kans geven om met en voor elkaar te zorgen

We weten dat zorgdragers ook zorgdragers worden, maar ook dat zorgvragers ook zorgdragers kunnen worden. Daarom zetten we sterk in op communitybuilding, en goed weten wat er speelt.

Er zitten kansen in het systeem:

Bijvoorbeeld in de financiering van zorg door VPT (Volledig Pakket Thuis)

Niet alleen slimmer organiseren van zorg, maar ook medewerkers die ander gesprek voeren.

En de middelen inzetten voor de gehele kwaliteit van bestaan, en de brede gezondheid.

We zien kansen maar kunnen het niet alleen

Visie van de Regio Breda

Leidende Principes in ons werkgebied

Ons gezamenlijk doel: Een woonsituatie met bestaanszekerheid, waarin mensen zich veilig voelen in praktisch en sociaal opzicht en zelfstandig en betaalbaar kunnen wonen, en daar de zorg kunnen krijgen die nodig is.

Wederkerigheid: We werken aan een zorgzaam complex, galerij, of buurt waarin mensen (naar vermogen) iets voor elkaar betekenen. Daarin zien we met elkaar ook de zoektocht: hoe kunnen we de bewoners verleiden en stimuleren in de noodzakelijke samenredzaamheid

De buurt: We werken aan krachtige gemeenschappen en buurten. Samen met bewoners ontwikkelen/stimuleren we initiatieven die bijdragen aan krachtige buurten.

Bijdragen aan kwaliteit van leven: We hebben aandacht voor de elementen die kwaliteit van leven vergroten: we zetten begeleiding en zorg effectief en efficiënt in, bieden ondersteuning bij het realiseren van sociale binding en veiligheid en nodigen uit tot participatie aan de leefgemeenschap.

Divers en inclusief: Goed wonen voor iedereen. Bewoners met en zonder zorgvraag, met verschillende achtergronden en in verschillende levensfasen & leeftijden. We sturen bewust op instroom: gemengd wonen vanuit het leefbaarheidsprincipe waarin we aantrekkelijke gemeenschappen, sociale omgevingen en buurten willen bieden en daar waar mogelijk door bewoners een steentje wordt bijgedragen

Maar weten dat daarbij ook uitdagingen zijn:

Sociale cohesie ontstaat niet altijd vanzelf. We moeten blijvend investeren in de cohesie en het aanjagen daarvan.

Garantie/recht Op zorg is niet vanzelfsprekend, en op langere termijn ook niet houdbaar. Dit vraagt met elkaar anders organiseren, stimuleren zelfredzaamheid maar ook digitalisering en nieuwe woonvormen.

Dienstverlening is maatwerk, en niet generiek. Dit betekent samen met bewoners in gesprek en nieuwe initiatieven ontwikkelen.

Grip op de situatie: Goed onderzoek, in gesprek blijven met bewoners, het kunnen sturen op samenstelling van bewoners in complexen en buurten, preferentie thuiszorgaanbieders, samenwerking in wijknetwerken bestaande uit woon, zorg, welzijns en sociaal domein zijn instrumenten om de visie en ambities haalbaar te maken.

Nieuwe generatie ouderen vraagt om een hernieuwd aanbod, maar ook gezamenlijk verwachtingen management.

Financieel Bij het maken van alle plannen beseffen we dat hier ook een financieel component aan zit. In onze onderzoeken en conceptvorming geven we nadrukkelijk aandacht geven aan betaalbaarheid & bestaanszekerheid.

‘Samen Thuis’

Van stenen stapelen naar gezamenlijk toekomstbeeld

We willen niet bouwen wat we altijd bouwen maar wat dan wel?

Wat speelt zich binnen en buiten de stenen af?
Hoe gaan we het organiseren met elkaar?

Het begint met de mensen betrekken die het betreft:
De bewoners van de buurten en wijken

Onderzoek

- Huidige bewoners
- Toekomstige bewoners
- Vitale bewoners

Proeftuin

- Ervaren in de praktijk
- Effecten meten
- Leren om te kunnen verspreiden

Samen thuis

Wat zijn de wensen?

De uitdaging

Het aantal ouderen neemt de komende jaren flink toe. Waar de één nog erg vitaal is, gaat het bij de ander wat minder gemakkelijk. Maar ongeacht de zorgvraag is zelfstandig wonen en oud worden in de eigen vertrouwde wijk het fijnst.

Dat vraagt om anders denken. Om een leefomgeving waar wonen, zorg en welzijn onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. En waar kwaliteit van leven voorop staat.

De doelgroep

Surplus en Alwel slaan de handen ineen voor een plek waar ouderen ongeacht de zorgvraag fijn kunnen wonen en leven. We spraken daarom verschillende typen ouderen, en brachten hun wensen in kaart.

Huidige zorgvragers

Toekomstige zorgvragers

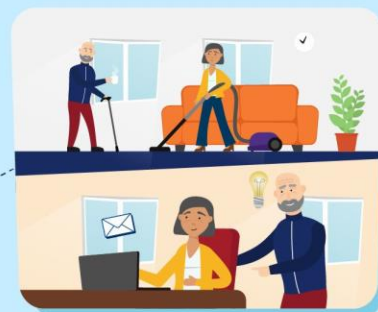
Vitale ouderen

Gezamenlijke wensen

De uitkomst

Een toekomstbeeld van een nieuwe manier van wonen als je ouder wordt. Een veilige, sociale en actieve omgeving met een verbindende functie in de wijk, waarin iedereen op zijn/haar eigen manier waarde toevoegt. 'Samen thuis'.

Onderzoek

100 bewoners

- Van de proeftuin
- In de wijk – met zorg
- Vitale wijkbewoners

Interviews door:

- Wijkwerkers
- Wijkzusters
- Consulenten woningbouw
- Basis: Positieve gezondheid

Veilige, sociale en actieve woon- en leefomgeving

- Bewoners en bezoekers voelen zich veilig en welkom.
- Alle ruimtes zijn ook geschikt voor bewoners met een hulpmiddel zoals scootmobiel, rollator of rolstoel.
- De centrale ruimtes zijn een verlengstuk van de persoonlijke woonruimte.
- De inrichting van het complex nodigt uit om elkaar te ontmoeten.
- Er is reuring, ook in de weekenden en avonden.

Verbindende functie in de wijk

- Het complex heeft een open karakter en er is een sterke relatie met de natuur en omgeving.
- De centrale ruimtes, activiteiten en voorzieningen zijn afgestemd op de behoeften van de bewoners van het complex én van de wijk.
- Mensen zijn al gebruiker van het complex, voordat ze er komen wonen.
- Het complex geeft geen 'bejaardenhuis' gevoel.

Mix van bewoners, voor en met elkaar

- Vitaal, minder vitaal, ouder en (iets) jonger leven prettig samen.
- Bewoners kijken naar elkaar om en staan voor elkaar klaar.
- Er zijn mogelijkheden voor vrijwilligerswerk om medebewoners te helpen.
- Bewoners organiseren zelf activiteiten.

Maatwerk zorg en ondersteuning

- Er is zorg in de buurt als je het nodig hebt, de huisarts is dichtbij.
- Er is een vast (zorg)aanspreekpunt, waar bewoners terecht kunnen met vragen.
- Zorg- en ondersteunend personeel speelt in op de specifieke (zorg)vraag van de bewoners.
- Verhuizen naar dit complex is de laatste verhuizing die nodig is.

Bent u geïnteresseerd en wilt u meer weten?

Mail naar Innovatie@surplus.nl

Lerende Omgevingen

VOORWAARDEN

1. Collectieve benadering ipv het individu (ook in bekostiging)
2. Samenwerken vanuit 'de bedoeling'
3. Structureel sturen op juiste mix van bewoners zodat zelf- en samenredzaamheid geborgd blijft.
4. Verbinding met de wijk “Je bent al gebruiker van het complex voordat je er komt wonen”
4. Zorg is *aanvullend* op wat de bewoners zelf en voor elkaar kunnen.
5. Een aantrekkelijke woonomgeving voor iedereen (ook voor vitale bewoners)
6. Inzetten slimme technologie

Wat gaan we concreet doen?

In verschillende gemeenten in ons werkgebied:

Altijd wooncomplexen waar meerdere kwetsbare mensen bij elkaar wonen en we zorg aanbieden.

- Altijd voor langere tijd (2-3 jaar)
- Bewoners zijn de basis
- Inzet communitybuilding
- Integreren zorg en welzijn
- leren van lokale context

- **Integrale Teams vormen de basis op locatie en in de wijk:** Communitybuilder, wijkbeheerder, consulent, wijkverpleging, Werken vanuit de Asset Based Community Development (ABCD) methode.

2. Betrekken alle bewoners

- We benaderen iedereen persoonlijk.
- Heel transparant over de bedoeling, en dat er geen ander belang is.
- Van informeren naar participeren
- Bewoners én toekomstige bewoners zijn onderdeel van de oplossing; samen wordt gedacht over aanpassingen in/aan het complex, aanbod, initiatieven tot ontmoeting etc.

3. **Anders toewijzen:** Niet (enkel) op basis van wachttijd maar sturen op een samenstelling van bewoners die past bij wat de gemeenschap nodig heeft. Uitvoering zit bij het kernteam, niet vanuit 'het systeem'.

4. Preferent zorgaanbiederschap

- Niet meer elke ochtend allemaal verschillende auto's van de thuiszorgorganisaties af en aan.
- Datgene wat niet ingezet wordt voor zorg, wordt ingezet voor de community.

5. Communitybuilding

- Een vak binnen het sociaal werk
- Betrekt, activeert, en maakt zichbaar wat er gebeurt.

6. **Compleet aanbod voor zorg:** Ook maaltijden, vervoer, dagbesteding etc.

- Een compleet aanbod vanuit zorg op basis van VPT, maar altijd aanvullend op wat de gemeenschap kan en er al gebeurt.

7. Domotica

Van woningtoegang tot noodoproepsysteem: We zetten in op wat de gemeenschap helpt en/of uren zorg bespaart.

Financiën

Belangrijke les: We laten 'Follow The Money' los.

Dit vraagt een andere manier van kijken en afspreken met stakeholders zoals financiers.

Doelmatigheid niet alleen de hoeveelheid uren zorg of sociaal werk ingezet, maar ook het succes van de gemeenschap

Niet vanuit verdienmodel, of enkel sluitend krijgen van de zorgbegroting maar:
wat kunnen we vanuit de middelen doen voor het collectief? Wat sluit aan bij de behoefte van het collectief?

Als er door de zorgzame gemeenschap minder inzet nodig is op bijv. schoonmaak, dagbesteding, thuiszorg of begeleiding **hoe kunnen we dan:**

- **Middelen anders toebedelen?**
- **Deze baten ten gunste laten komen voor de gemeenschap?**

Kans: Slim inrichten als het gaat om geclusterd wonen

Impact meten

Het effect van onze interventies meten we obv;

- Ontwikkeling van bewoners – en clientmix > en effect ervan
- Zorgvraag en geleverde inzet
- Inzet professionals uit sociaal domein
- Vermindering van escalaties
- Ervaren leefbaarheid
- Ervaren gevoel van samenredzaamheid
- Medewerkerstevredenheid
- Effect WMO;
 - Reductie (?) maatwerkindicaties
 - Afschaling woningaanpassingen

Lessen

- **Een goede samenwerking heeft een gemeenschappelijke basis / visie nodig.**

Om ook keuzes te maken die lastig zijn. Bijvoorbeeld als je anders gaat toewijzen.

- **Wederkerigheid zit in je concept en communicatie**

In een contract vastleggen is juridisch lastig en al vaak geprobeerd.

De werving van bewoners en de cultuur van de gemeenschap zijn sterkere instrumenten.

- **De aanlooptijd voor een proeftuin en nieuwbouw zijn altijd langer dan gedacht.**

Goede samenwerking, een gezamenlijke visie, preferent zorgaanbiederschap, werven (en behouden) van teamleden, kost veel tijd.

- **Betrek *alle* bewoners en belanghebbenden vanaf het eerste moment, blijf uitnodigen.**

Vanaf het onderzoek zijn ze betrokken, en willen we hen betrokken houden. Heb daarbij ook oog voor andere betrokkenen en belanghebbenden.

- **Een zorgzame gemeenschap is ook de wens van onze bewoners.**

Zij zien en horen ook dat de zorg minder beschikbaar wordt, en zoeken naar oplossingen

- **Het gaat niet vanzelf: Sociaal werk / Communitybuilding is en blijft nodig**

Gemeenschappen zijn levende systemen, door deze te blijven ondersteunen

- **Ons systeem is buigzamer dan je denkt**

Losweken van structuren is niet makkelijk. We zijn erg gesteld op ons zorgstelsel en volgen al snel de bekostigingssystematiek die hieraan verbonden is. Om écht verandering te brengen zal je dit moeten loslaten. Er is vaak een oplossing.

Lessen voor vastgoed

Het gebouw moet gericht zijn op ontmoeting

Niet meer anoniem op de galerijflat, en ruimte voor ontmoeting. Niet alleen in m2, maar ook in gedrag.

Geschikt voor zware zorg (en hulpmiddelen)

Zodat dit echt de laatste noodzakelijke verhuizing kan zijn

Ook aantrekkelijk voor vitale bewoners

De woonomgeving zal ook uitnodigend moeten zijn voor vitale bewoners > anders geen verhuisgeneigdheid.

Gemeenschappelijke ruimten zijn een verlengstuk van het eigen woonarsenaal

En dus altijd beschikbaar, en uitnodigend.

Dementievriendelijk bouwen* is een voorwaarde voor inclusiviteit

kleur, contrast, licht, geluid, geur en de indeling van een ruimte helpen in herkenbaarheid en veiligheid.

Onderdeel van de wijk

Met een functie voor de wijk, is het gebouw meer onderdeel van de wijk

Domotica in de basis

Wifi, extra bekabeling, woningtoegang, moet onderdeel kunnen zijn van de standaard service.

Ons dilemma voor 2024

We financieren preventie ter voorkoming van zorg vanuit het leveren van zware zorg.
Wat betekent dit en wat gaat het mensen opleveren?

Tot Slot:

Meer informatie:

Sociaal werk Nederland: Ideeënbundel 'Beproefde formules, gedurfde experimenten'

Of Mail: Innovatie@surplus.nl

We geloven in de kracht van mensen, en vooral de samenkracht van mensen.

De mensen op het complex
De betrokkenen in de samenwerking

Dat zit in het verhaal van onze projecten, maar ook altijd in de procesaanpak.

Vragen?

Lunch op het Kennisplein